

Mançurya'daki Altay Dilleri ve Fuyü Kırgızcası Üzerine Bir Araştırma Gezisi*

Mehmet Ölmez
(İstanbul)

2003 yılının Eylül ayının sonu ile Ekim ayının başlarında Kore Araştırma Fonu'nun desteğiyle esas olarak Koreli dilbilimcilerden oluşan bir araştırma ekibi Çin'in Mançurya bölgesinde kısa süreli bir alan çalışması düzenledi. Bu çalışmadan amaç bölgedeki Alday halklarının dilleri üzerine birinci elden malzemeler derlemektir. Alan çalışması Kore Araştırma fonu ile yöredeki yerel Çinli yöneticilerin anlayışlı ve yardımsever çabalarıyla gerçekleşti. Bu araştırma gezisi sırasında her biri kendi alanında donanımlı Moğol, Mançutunguz ve Türk dilleri uzmanları bölgedeki dillerden malzemeler derledi. Çin'i oluşturan 40'a yakın bölgeden birisi olan ve resmi olarak Heilongjian (黑龙江省 "Kara Ejderha Irmağı") adını taşıyan bölge, adını ünlü Amur ırmağından alır. Gerçekte Moğolca *kara* ve *amur* "sakin" sözcüklerine sözcüklerine dayanan Amur sözcüğü *hara amur* → *haramur* → *harmur* şeklinde açıklanmaktadır. Bölge ve özellikleri üzerinde daha sonra bir başka yazıda ayrıntılı olarak durulacaktır. Bölgenin başkenti Harbin (哈尔滨 Haerbin) olup beş milyonun üzerinde nüfusu vardır. Harbin'den Fuyü Kırgızlarının arasına gitmek için ulaşılması gereken ilk nokta trenle dört saatlik mesafedeki Qiqihaer 齐齐哈尔 /Çiçihar, Çiçihaer/ şehridir. Bu şehre yakın bölgede 20 000'in üzerinde Dagur Moğolu yaşamaktadır. Qiqihaer'den Fuyü 富裕 kasabasına (daha doğrusu Fuyü şehrine, 30 000 kişilik nüfusuyla Türkiye ölçülerine göre küçük bir şehirdir) trenle bir saatte gidilir. Fuyü Kırgızları bu şehrin civarındaki köylerde yaşayan öteki halklarla (Moğol, Mançu, Koreli, Oroç, Dagur, Şibe) birlikte yaşarlar. Fuyülerin ağırlıklı yaşa-

* Araştırma gezisi üzerine ve derlenen malzeme üzerine daha ayrıntılı bir çalışma Li Yong Söng, Mehmet Ölmez ve Kim Juwon tarafından hazırlanmış olup yakında yayımlanacaktır: "Some New Identified Words in 'Fuyü Kirghiz'"

金周源 (ekip başkanı), Piao Lian-yü 朴莲玉 (yerli Koreli araştırmacı, Çin vatandaşı), Mehmet Ölmez, Li Yong-söng 李容成 (Koreli Türkolog) ve Fan Lu-xin 范鲁新 (Çinli yardımcı araştırmacı, çevirmen).

Bölgenin büyütölmüş haritası

Her iki köyde yapılan derleme çalışmalarında gözlemlenen, kaynak kişilerin bu dili etkin olarak yıllar önce, 15-18 yaşlarına değin kullandıklarıdır. O dönemden bugüne kendi dillerini kullanmayıp bir Moğol dili olan Ölotçeyi kullanmaktadırlar. Kaynaklarımızın yaş ortalamasının 70 civarında olduğu düşünölrse Fuyü Kırgızcasının çok uzun yıllardır konuşma dili olmaktan çıktığı anlaşılacaktır. Ancak gayretli çabalarla kaynakların hafızaları bir ölçüde canlandırılmış, yeni sözcükler, dilbilgisi biçimleri kaydedilmiştir. Sorulan sorular karşılığı derlenen malzemeler parça parça yayımlanacaktır.